

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titulus XXXII. De novi operis nunciatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

TITULUS XXXII.

De novi operis nunciatione.

CAPUT PRIMUM.

Lucius III, ^a *Paduano Episcopo.*

Intelleximus ex litteris tuis, quod cum causa, quæ inter dilectos filios nostros Priorem sancti Cypriani Deven. & clericos de Rodigo vertitur super Capella, quæ in præjudicium baptismalis Ecclesiæ de Costa, ab eisdem clericis est constructa, f. t. delegata fuisset sine canonico terminanda, partibus ad tuam præsentiam convocatis, per testes tibi sufficienter innotuit, quod præfata Ecclesia de Rodigo eandem Capellam post appellationem ad nos factam, & denunciationem novi operis ædificare cœperat: & ob hoc præfatus Prior in iudicio postulabat, quidquid in sæpedita Capella post appellationem ad nos factam, & post denunciationem novi operis factam primitus fuerat, demoliri. Super quo discretioni tuæ dubium videbatur, utrum ad hoc canonico procedi posset iudicio, & cum nihil de nunciatione novi operis sit in canonibus definitum, Sedem duxisti Apost. consulendam. Quia verò sicut humanæ leges non ^b dedignantur sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum priorum Principum constitutionibus adjuvantur: f. t. præsentibus respondemus, quod diligenter considerans, quod post denunciationem novi operis, sive iure, sive injuria aliquid constituitur, de legalibus debet constitutionibus demoliri: & quia nulla Ecclesia in præjudicium alterius debet constitui, ascitis tibi viris prudentibus negotium ipsum secundum canonum, & legum statuta, ap. rem. non differas terminare. Nam cum te credamus in utroque iure peritum, securius duximus causam per tuam sollicitudinem terminari, qui per dicta partium, & terminos, & fines locorum plenius poteris cognoscere veritatem, quam aliquid à nobis ignorantibus qualitatem negotii diffiniri.

NOTÆ.

1. ^a *Paduano.*] Ita etiam legitur in secunda collectione, *sub tit. de Eccles. edific. cap. 4.* De diœcesi Paduana nonnulla adduxi in *cap. 7. de iudiciis.*
2. ^b *Dedignantur.*] Novella 83. & 131. Justiniani, l. *sacru* 45. *Cod. de Episc. & cler.* quod etiam usurpavit Pontifex in *cap. clerici 8. de iudiciis, cap. ult. de secund. nupt. cap. 1. de jur. calum. cap. Nicana 12. 31. dist.* & sæpe sacri canones profitentur, se non respuere legum sæcularium tamulatum, *cap. super specula 28. de privil.* & sic statuta canonum constitutionibus Principum adjuvantur, atque secundum regulas juris civilis ec-

clesiasticæ quoque controversiæ terminantur, si canonibus non opponantur, & ipsi deficiant, *cap. 1. cap. fin. audistorium, dist. 20.* unde in præfati tractatu de novi operis nunciatione, quia nulli sunt sacri canones, in quibus statutus servandum in hac parte in causis ecclesiasticis: idè tam Lucius III. in præfati, quàm Innocentius, Honorius, & Gregorius in decretalibus sub hoc titulo compilatis tantum observare jubent leges sæculares. Quando verò deficiente canone recurrendum sit ad jus civile, vel partium, seu è contra, exponunt congesti à Barbosa in præfati, & Canilius in *cap. 1. de constit. & in tract. de differ. utriusque jur. in princ. Mancinus sac. jur. dist. 34.*

CAPUT II.

Innocent. III, ^a *Cansuariensi Archiepiscopo.*

Cum de injuncto nobis Apostolatus officio locum ejus (licet immeriti) teneamus, qui juxta verbum propheticum liberavit pauperem à potente, & inopè, cui non erat adjutor; diligenti studio satagere nos oportet, ne minores à majoribus opprimamur: sed

sed ut Prælati sic exerceant acceptam jurisdictionem in subditos, ut prodesse probentur potius quam præesse. Hæc ergo secundum officii nostri debitum attendentes, districtâ dudum tibi^b jussione mandavimus, ut in negotio Capellæ de Lamech juxta formam litteris Apostolicis comprehensam, ab oppressione monachorum Cantuarien. omninò cessares: super quo venientes ad præsentiam nostram dilecti filii R. de Boxleia, & W. de Ponte Roberti Abbates nuncii tui, fraternitatem tuam nitebantur multipliciter excusare. In primis siquidem proponentes, quod cum bonæ memoriæ c. Theob. Cantuarien. Archiepiscopus, & gloriosus d. Thomas successor ipsius attendentes, quod nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus; & nolentes e. monachos Cantuarien. relictis divinis officiis ad negotia sæcularia se transferre, ad honorem Protomartyris Stephani ædificandi Ecclesiam voluntatem, & propositum habuissent, & in ea sæculares clericos ordinandi, & de suis proventibus, & Ecclesiis eis redditus assignandi, per quos tam apud Apostolicam Sedem, quam apud Curias sæculares sua possent negotia expedire: laudabile primi propositum obitus festinatus; secundi longum f. exilium impedit, sicut in litteris ven. fratris nostri I. quondam Lundunen. Archiepiscopi plenius continebatur expressum, quæ in nostra, & fratrum nostrorum fuerunt præsentia recitata. His bonæ memoriæ g. Bal. Cantuarien. Archiep. ita proposito ut officio, voluntate ut dignitate succedens, prope suburbium civitatis Cantuarien. quasi per stadia tria, vel quatuor, ad honorem præsentis Protomartyris, & beati Thomæ construere cepit Ecclesiam, felicitis record. Urbani Papæ prædecessoris nostri super hoc indulgentia primitus impetratâ. Cujus sibi fuit auctoritate concessum, ut in honorem ipsorum Martyrum & ædificare posset Ecclesiam, & de personis idoneis ordinare: quibus in ecclesiasticis beneficiis canonicè provide-ret: sic tamen, quod Ecclesiæ debitis obsequiis, & necessariis stipendiis minimè fraudarentur. Et licet idem Urbanus adversus dictum P. prædecessorem tuum super demolitione operis suas sæpius litteras destinasset, quia tamen in eis non faciebat de concessa jam indulgentia mentionem, ei dicebant per scripta frequentia nullatenus derogatum, quæ præterea proponebant, & per falli suggestionem, & veritate tacitâ impetrata, & ad ipsius Archiepiscopi notitiam minimè devenisse: unde si eis non paruerat, de jure non poterat reprehendi. Rescriptum quoque sanctæ memoriæ h. G. Papæ prædecessoris nostri pro se pariter producebant: qui cum per litteras indulserit generales, ut rescripta, quæ à tribus mensibus ante obitum prædicti Urbani prædecessoris sui fuerant impetrata, eandem firmitatem haberent, non obstante obitu mandatoris, quam obtinere, si tunc viveret, debuissent; negotia, quæ ipsum Archiepiscopum, & ejus clericos contingebant, sub præmissa noluit generalitate concludi: per quod nimirum rescriptum sub prædecessoris sui dicebant litteris derogatum, quas adversus Archiepiscopum dederat ad instantiam monachorum: quibus siquidem litteris, & etiam bonæ memoriæ i. Clementis successoris sui, qui ejus in hac parte fuerat imitator, per factam tunc temporis amicabilem compositionem de partium voluntate inter Archiepiscopum, & monachos memoratos, per charissimum in Christo filium nostrum R. i. Anglorum Regem Illustrem, & venerabilem fratrem nostrum Walterum Rhotomagen. Archiepiscopum, & quosdam Episcopos, & Abbates, dicebant penitus derogatum. Cum enim tempore Præfati B. Cantuarien. Archiepiscopi, præmissi Rex, Archiepiscopi, & Episcopi, & Abbates Cantuariam accessissent, in eos fuit tam de constructione ipsius Ecclesiæ, quam institutione Prioris, & quibusdam aliis quæstionibus à partibus compromissum. Ipsi autem diligenti deliberatione præmissâ pariter judicaverunt, quod ipse Archiepiscopus rationabiliter ædificaverit Ecclesiam memoratam. Ipse tamen pro bono pacis concessit ad prædicti Regis instantiam, & etiam aliorum, quod Canonicorum collegium ad locum transferret alium, quem eligeret competentem. Per hanc ergo compositionem dicti nuncii tui renunciassè dicebant monachos rescriptis præcedentibus à Sede Apostolica impetratis: cum exinde dictus Archiepiscopus loco priore dimisso, ubi ædificare non potuerat sine scandalo monachorum, ad locum de Lamech per quinquaginta miliaria distantem à civitate Cantuariæ suum propositum transtulisset: ubi & Ecclesiam, sicut prius fecerat, ædificare cepit, ad honorem martyrum prædictorum, ut sic propter nimiam locorum distantiam nulla remaneret monachis materia conquærendi. Cui postea tu succedens, quod ab ipso minus factum fuerat, perficere voluisti,

& quod ipsum tibi liceret, ex rescripto litterarum bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri ostendere nitentur: qui anno Pontificatus sui septimo, & extremo, ad omnem inter Ecclesias Cantuarien. & de Lamech discordiam sopiendam: & ne Canonici de Lamech facultatem haberent contra Cathedralem Ecclesiam insurgendi, disponendi de ipsa Ecclesia de Lamech, interiùs, & exteriùs, non obstantibus litteris ad venerabilem fratrem nostrum N. Ciceſtren. Episcopum, & dilectum filium N. de Walthan, & N. de Rading. Abbates obtentis, concessit tibi liberam facultatem. Per has ergo litteras præcedentia scripta sua, quæ his videbantur aduersa, dicebant penitus revocata. Intentionem ergo suam probare dicti tui nuntii satagebant per laudabile propositum Theob. & gloriosi Thomæ Martyris Pontificum præmissorum, & per Urbani, Gregorii, & Cælestini Romanorum Pontificum indulgentias, & rescripta, & præmissam compositionem factam de partium voluntate. Verùm præmissis rationibus ex parte monachorum fuit ex ordine taliter obuiatum, quod de occultis hominum voluntatibus, quas sibi tantùm Dominus reservavit, qui renes, & corda scrutatur, à nobis iudicari non poterat, nec debebat: nec ipsi valebant ad talia respondere, quæ proponere in iudicio nihil aliud erat, quàm de secretis cordium divinare. Sanè per indulgentiam Urbani Papæ prædecessoris nostri (de qua præmissimus) juri suo in nullo dicebant penitus derogatum, quia canonica beneficiorum assignatio per eam Cantuarien. Episcopum servabatur, quæ juxta constitutionem canonicam sine tractu, & assensu monachorum procedere non valebat: qui necdum ipsius facti in hac parte non confenserant, verùm etiam contradixerunt expressè, sicut sequentia docuerunt, & adhuc in eodem proposito perseverant. Eis ergo contradicentibus superioris fuerat iudicium expectandum. Idem etiam ea ratione ostendere nitentur, quia juxta sanctiones legitimas, si quando alicui conceditur beneficium principale, putà libera factio testamenti, nihil videtur aliud indulgeri, quàm ut modo testetur legitimo, & etiam consueto. Ille quoque, qui ut in loco publico ædificare posset, à Principe similiter impetravit, ædificare cum alterius incommodo non valebit, nisi & hoc ipsum à Principe postulatum fuerit, & concessum. Per sequentes etiam ipsius Urb. litteras executorias, quibus opus ipsum maledictum haberi voluit, & prophanum, asserabant præscriptæ indulgentiæ derogatum, quæ si coram eodem Urbano fuerit ostensa, proponebant eam penitus abrogatam, cum sive ea non obstante demolitio ipsius Ecclesiæ fuerit demandata, sive fuerit prætermissa, sibi debuit imputari; cum jure civili etiam caveatur, quod sub prætextu instrumentorum postea reperorum lites non debeant restaurari. Id ipsum per litteras piæ recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri probare volebant, in cujus præsentia nuntius partium constitutus, cum dictus B. prædecessor tuus opus maledictum, & prophanum noluisse contumaciter, & pertinaciter consummare, ad exemplum Urbani Papæ prædecessoris sui præfati Archiepiscopo de consilio fratrum districtè præcepit, ut quicquid fecerat in Ecclesia nominata, curaret sine diminutione qualibet demoliri: quod de instituendis canonicis, & aliis fuerat perperam attentatum, in irritum penitus revocato: ubi sive omiſsa fuerit præmissa indulgentia, vel etiam allegata, eorum non poterat ratione præmissa propositum impedire. Per ipsam verò compositionem, de qua præmissimus, tanquam regio metu violenter extortam, partem suam in nullo gravari posse dicebant. Cum enim dictus Clemens Papa prædecessor noster pro sedanda discordia inter Archiepiscopum, & monachos Cantuarien. exorta, bonæ memoriæ Joannem Anagninum tunc temporis tituli sanctæ Marci Presbyterum Card. Apostolicæ Sedis Legatum, postea verò Episcopum Prænestinum in Angliam specialiter destinasset, postquam illuc transfretavit, factum fuit dicto B. Cantuarien. Archiepiscopo procurante, quod apud portum Devoriæ contra voluntatem suam per dies plurimos teneretur, quod in gravem Ecclesiæ Rom. injuriam redundavit: nec antè permissus fuit Cantuariam proficisci, quàm per dictum Regem Anglorum, qui eodem tempore cum Episcopis suis Cantuariam venerat, in pacis, quam fecerunt cum Archiepiscopo monachi, formulam consentiret; in quo prædicti monachi vim passi fuerunt, & compulsi sunt omnia sustinere: quod ideò cum prope audisset positus, & postea præfens apud Cantuariam cognovisset, scripto mandare curavit, ut rei veritas omnibus innotesceret, & quod factum fuerat, non generaret præjudicium justitiæ monachorum. Et si Archiepiscopus ipse, vel aliquis de successoribus ejus scripturam super formam pacis quandoque proferret, sciretur ab omnibus, eam fratribus jam dictæ Ecclesiæ,

nec

nec consentientibus, nec scientibus fuisse confectam, nec sibi exhibitam postulanti, qui ad causam fuerat à Summo Pontifice destinatus. Unde vel rem gestam consummare debuerat, si iustitiæ concordaret; vel si aliter facta fuerat, infirmare. Sic ergo cognoscens intercessisse illi facto violentiam manifestam, auctoritate, quæ fungebatur Apostolica statuit, quod nec concordia sic facta valeret, neque compromisso violentè exorta, neque scriptum aliquod sic conceptum; & quod ipsis monachis in posterum præjudicium non afferret, cum omnia eo præsentè, ac contradicente fuerint adimpleta, sicut in suis litteris patentibus continetur, quas coram nobis fecimus recitari. Post hæc cum bonæ memoriæ Cælestinus Papa prædecessor noster omnia, quæ per memoratum B. Archiepiscopum circa monachos vi, vel metu acta fuerant, auctoritate Apostolica in irritum revocaret, nominatim ea, quæ Legato Rom. Ecclesiæ præsentè, & contradicente contra mandatum Sedis Apostolicæ facta proponebantur, sicut in authentico ejusdem Legati, P. videlicet Anagnini, quondam Presb. Card. ob causam ipsam in Angliam destinati, continebatur, expressa viribus carere decrevit, & quæcunque contra jus monachorum, vel tenorem privilegiorum Apost. Sedis idem Archiepiscopus impetrarat. Insuper statuens, ut nullus hominum, quæ malè gesserat, ad consequentiam traheret: nec ea, quæ à Sede Apostolica obtinuerat, tacitè veritate, juri monachorum, vel privilegiis ullo unquam tempore in aliquo præjudicium generarent: quemadmodum nobis, & fratribus nostris ex ipsarum constitit contentia litterarum. Ex ipsa quoque majore loci distantia sibi asserebant monachi majus præjudicium generatum, quia cum in eorum defectu, sicut à tuis nunciis dicebatur, sæculares clerici fuerint evocati, vix possent per eos vicinos Cantuarien. Ecclesiæ negotia monachis absentibus procurari, quæ ipsis procul positis, & captatà eorum absentia sine monachorum conscientia tractarentur, & eis penitus inconsultis: unde Cantuarien. Ecclesia dispendium incurreret, & jacturam. Sic ergo per hoc nihil eis accessit eadem contradictionis causâ manente. Ultimum quoque rescriptum didi Cælestini Papæ prædecessoris nostri carere viribus asserebant, utpote per suppressum veritatis subreptum; quoniam in eo nulla fiebat mentio mandatorum, quæ ab Urbano Papa, & Clemente processerant: nec etiam confirmationis illius, quam ipsemet super cessatione compositionis prædictæ concessit; & præsertim cum rescriptum illud indulgisse dicatur eo tempore, quo eum infirmitas admodum prægravabat. Ad fundandam sanè intentionem suam, prædictorum Urbani, Clementis, & Cælestini Romanorum Pontificum rescripta, ac nostrum post illa idem monachi producebant: quibus urgentissimè mandabatur, ut quicquid de præfata capella fuerat attentatum, haberetur irritum, & inane. Cum autem quæ præmissimus, & similia, in nostra, fratrumque nostrorum præsentia prudenter essent à nunciis allegata, nos qui tempus accepimus iustitiæ judicandi, volentes illius vestigiis inhærere, apud quem non est acceptio personarum, cujus locum (licet indigni) tenemus in terris, & ita viâ regiâ prudenter incedere, ut non declinemus ad dexteram, vel sinistram: prædecessores quoque nostros Urbanum, Clementem, & etiam Cælestinum credentes amplius imitandos, in illis maximè, quæ deliberatione prævia statuerunt, de communi consilio fratrum nostrorum fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus omni contradictione, & excusatione, & appellatione cessantibus, infra triginta dies post receptionem præsentium quicquid ædificatum est in Ecclesia memorata, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris: cum cautum sit etiam legitimâ sanctione, ut si is, cui fuerat opus novum nunciatum, ante remissionem ædificaverit, deinde agere cœperit, jus sibi esse ita ædificatum habere, sibi debeat actio denegari: reducens prorsus in irritum quicquid de instituendis ibidem canonicis, & aliis ad ipsam Ecclesiam pertinentibus, à te, vel à prædecessore tuo cognoscitur ordinatum: eorum redditibus ad statum pristinum revocatis, quos ab obligatione præstiti juramenti, pro eo, quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari præcipimus absolutos. Cum enim amodò non teneat principale, quicquid ex eo, vel ob id secutum est, sub præmissa distinctione decernimus irritandum, sicut sancitum est traditione canonica, & civili. Clericos præterea, qui in capella ipsa post inhibitiones Apostolicas divina officia celebrarunt, sicut nos per alia scripta nostra mandavimus, tam diu habeas pro suspensis, quo usque super hoc satisfecerit competenter: & universa, quæ in prædictorum monachorum sunt attentata gravamen, xeniorum videlicet, & Ecclesiarum, & aliorum invasione, quæ

ante appellationem habuerant, non differas dictis monachis resignare, ac de cætero circa statum monasterii contra prohibitionem nostram huius occasione negotii non præsumas aliquid innovare. Si verò (quod non credimus) præceptum nostrum, sicut præmissum est, vel contempseris, vel distuleris adimplere, à Pontificali officio ex tunc noveris te suspensum: & pro contemptu mandati Apost. ad nostram venire te volumus præsentiam responsurum. Venerabilibus quoque fratribus nostris Cantuarien. Ecclesiæ suffraganeis de consilio fratrum nostrorum in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus nisi tu infra præmissum tempus mandatum nostrum duxeris ad effectum, ipsi nullam tibi impendant obedientiam, vel reverentiam; quia justum est, quod ei non obediat subditis, qui suo contemnit obedire Prælato. Quod si fortè nec sic te poterimus ad bonum revocare, propter quod malum nunquam committitur, bonum autem debet sæpius intermitteri, majorem tibi animadversionem noveris imminere; cum ferro sint abscondenda vulnera, quæ fomentorum non sentiunt medicinam. Sanè super præmissis, in quibus salvà conscientia non poteramus alio modo procedere, fraternitatem tuam rogamus nullatenus contristari: quia (teste Deo) non ex indignatione aliqua processerunt, sed quia cum simus (licet insufficientes) in Sede justitiæ constituti, unde jura sua servare tenemur singulis illibata, fraternitati tuæ, quam sincerius amplexamur, cum te inter fratres, & Cœpiscopos nostros honorabile membrum, & in domo Domini columnam immobilem habeamus, non potuimus sine gravi offensa Creatoris deferre, nec nobis in hac parte potes aliquid imputare: cum secundum traditionem canonicam, quando non nisi peccando alicui consuli potest, tunc æstimare debet homo, quid faciat, non habere. In ipsis etiam legibus sæcularibus invenitur, ut quæ facta lædunt pietatem, æstimationem, verecundiam nostram, & generaliter quæ bonis moribus adversantur, nec posse nos facere sit credendum. Super eo quoque non sufficimus admirari, quod cum dicta Ecclesia jam dudum quasi lapis offensionis fuerit, & petra scandali, pro qua nos, & prædecessores nostri adversus te, tuosque prædecessores ita graviter sumus moti; & viri religiosi pariter, & prudentes monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & doloribus, tot mortibus, & periculis personas, & res non dubitaverunt frequenter exponere: quod proculdubio tam illi, quam isti (ut dictum est) non fecissent, nisi cognoscerent præmissa respicere in grave Cantuarien. Ecclesiæ detrimentum, ut de aliis omitamus, tu saltem pro vitando tam gravi scandalo proximo, ab hujusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cum sacræ Scripturæ testimonio debueris didicisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato dimitti non possunt, non sint pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro vitando scandalo committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quæ committi possunt sine mortali peccato, pariter, & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum: & eis etiam pro vitando scandalo infistendum. Unde Apostolus dicit: Si scandalizaretur frater, carnem non comederem in æternum. Et Dominus in Evangelio contra eos, qui scandali præsentant materiam: Væ (inquit) homini illi, per quem scandalum venit: melius est ei, ut suspendatur mola asinaria ad collum ejus, & demergatur in profundum. Et licet majorum scandalum sit vitandum, præcipue tamen vitandum est scandalum pusillorum juxta testimonium veritatis: Qui scandalizaverit (inquit) unum de pusillis istis minimis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his, quæ præmissa sunt à te de cætero taliter imponatur, quod præteritæ contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiæ valeat non immeritò expiari. Datum Lateran. ix. Kal. Decembris.

NOTÆ.

1. 2 *Cantuariens.* } Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. unnc.* & in epistolis Innoc. correctis à Sisleto, *fol. 214.* ex quo Registro restituo integram hujus textus. Præsens epistola scripta est Werto Waltero 43. Archiepiscopo Cantuar. de quo ex variis plura refert Richardus Smitheus in floribus Ecclesiæ Angliæ *lib. 7. cap. 10.* Hujus controversiæ mentio fit in gestis Innocentii III. editis à Bosqueto, *pag. 29.* ibi: [*Litem etiam, quæ inter Episcopum, &*

Capitulum Cantuariensis Ecclesiæ cœperat agitari super Ecclesia de Lameche, quam idem Archiepiscopus eodem Capitulo contradicente construxerat, & dotaverat multis, & magnis redditibus, instituens in ea canonicos sæculares, viros nobiles, potentes, & literatos, non sine multa difficultate sedavit. Nam Rex, & Archiepiscopus in illo facto semutuo adjuvabant. Capitulum autem non habebat post Deum, nisi solum Romanum Pontificem adiutorem, asserens pro constanti, quod nisi præfatam Ecclesiam faceret penitus demoliri, Metropolitana dignitas pro

pro majori parte transferretur ad illam. Ubi verò Dominus Papa rationes partium sufficienter audivit, Apostolica Sedis auctoritate decrevit, ut dictus Archiepiscopus eandem Ecclesiam suis sumptibus demoliretur omninò, in irritum revocans quicquid factum fuerat circa ipsam: quæ cum ipse facere distulisset, præterdens quod Rex illud fieri non sinebat, ipse succensus zelo justitiæ præcepit districtè in virtute obedientiæ Archiepiscopo memorato, ut illud exequi ulterius non differret, alioquin sciret, se ab officio Pontificali suspensum, & suffraganeos ab ejus obedientia esse subtractos. Et sic demum quantumcumque Rex, & Archiepiscopus reniterentur, & murmurarent, impletum est penitus quod mandavit. Quem canonem retuli in cap. dilecti 52. de appell.

b *Jussione.*] Cujus jussionis literæ extant apud eundem Sirlertum in eodem Regesto Innocentii, lib. 1. epist. 54. in hæc verba: [Quantò personam tuam sinceriori charitate diligimus, tantò majori dolore turbamur, quoties ea de tuis audivimus operibus, quæ Pontificali derogant honestati. Cum enim Cantuariens. Ecclesia, cui præesse dignoscis, inter Anglicanas Ecclesias celebris habeatur, & inter alias consueverit Religione florere, nos, & fratres nostri grave, & molestum gerimus, quod sicut dilecti filii nostri N. Prior, & Conventus ejusdem Ecclesiæ humili nobis conquestione monstrarunt, tu ad ipsius desolationem Ecclesiæ satagis multipliciter, & laboras in constructione novæ capellæ de Lameche, contra prohibitiones felicis reoordationis Urbani, & Clementis Romanorum Pontificum, bonæ memoriæ N. prædecessori tuo factas post appellationes multiplices ad Sedem Apostolicam interpositas, in magnum Cantuariens. Ecclesiæ præjudicium propriâ temeritate procedens, & de bonis ejusdem Ecclesiæ Canonicos instituens: à ejus siquidem constructione capellæ, si eam, quam debet Roman. Ecclesiæ reverentiam, & obedientiam exhiberes, & commissæ tibi Ecclesiæ provisionem, & sollicitudinem gereres, quam teneris, tibi, & honori tuo melius consulere penitus destitisses, nec super eo procedere studisses, quod prædecessori tuo sic districtè cognosceres à Sede Apostol. interdictum. Cum igitur diminutionem Cantuariens. Ecclesiæ, sicut nec debemus, nolimus aliquatenus sustinere, prædictorum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, de Fratrum nostrorum consilio fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus omni morâ, & excusatione postpositis (si etiam ab Ecclesia tua absens fueris,) aliquatenus non obstante, quicquid post appellationes, tam tempore prædecessoris tui, quam tuo, ad Sedem Apostolicam interpositas, vel inhibitiones Antecessorum nostrorum in opere actum capellæ dignoscitur memoratæ, infra triginta dies post harum susceptionem tuis expensis non differas demoliri: in irritum prorsus revocans, & deducens quicquid de instituendis canonicis, & aliis circa Capellam ipsam factum est, vel enormiter innovatum. Clericos præterea, qui in Capella ipsa post inhibitiones Apostolicas divina officia celebrarunt, tam diu ab officio, & beneficio teneas pro suspensis, donec super hoc satisfecerint competenter, universis operibus demollitis, quæ apud eandem Capellam facere præsumpserit, & univèrsa quæ post appellationem in prædi-

ctorum Fratrum sunt attentata gravamen, in xeniorum videlicet Ecclesiarum, & aliorum invasione, quæ ante appellationem habuerant, in statum pristinum appellatione remotâ reducās: sententias excommunicationis, & interdicti, quas in quosdam ipsorum Fratrum temerè diceris promulgasse, publicè nuntians non tenere, ac de cætero circa statum ipsius Monasterii contra prohibitionem nostram, hujus occasione negotii non præsumas aliquid innovare: illicitos invasores villarum, possessionum, & reddituum prædictorum Fratrum usque ad satisfactionem idoneam vinculo excommunicationis astringens. Siverò (quod non credimus) mandatum nostrum infra statum terminum neglexeris, vel distuleris adimplere, quia justum est ut ei obedientia subtrahatur, qui Sedi Apostolicæ negligit obedire, venerabilibus Fratribus nostris Suffraganeis tuis per scripta nostra mandavimus, ut tibi reverentiam, seu obedientiam non impendant. Quod si fortè ab eis, vel eorum aliquo contra prohibitionem nostram tibi feceris aliquam obedientiam, & reverentiam exhiberi, scias te ex tunc ab Episcopali dignitate suspensum, & tandiu ipsi sententiæ subjacere, donec satisfactorius de contemptu te nostro conspectui repræsentes. Non autem distinguimus, utrum in loco à nostris prædecessoribus interdicto, vel alio in prædictæ constructione Capellæ, & Canonicorum institutione processeris in Ecclesiæ Cantuariens. præjudicium, & gravamen, eadem contradictionis causâ durante, nisi quod ex hoc magis credimus Ecclesiæ derogari, quod in remotiori loco prior fabrica est translata. Datum Romæ, apud S. Petrum.]

c *Theobald.*] Theobaldus videlicet, qui fuit 37. Archiepiscopus Cantuariens. de quo ait Smitheus d. lib. 7. cap. 5. per totum.

d *Thomas.*] De quo sancto, & ejus martyrio nonnulla adduxi cap. 2. de rescript.

e *Monachos Cantuarienses.*] In Ecclesia enim Metropolitana Cantuariensi post Sancti Augustini obitum Laurentius illius successor Bonifacio Romano Pontifice permittente, & speciali rescripto ad petitionem Ethelberti Anglorum Regis concedente, Monachos posuit, ut referunt Guillelmus Malmesburien. lib. 1. de Episc. Anglicanis, pag. 208 & ita simul erant in eadem Ecclesia, ut in aliis illi sæculis contingebat, Monachi & Canonici Regulares: quod facile constat ex his, quæ de Beati Thomæ Cantuariensis Archidiaconatu, & illius martyrio, de Clericis fores templi claudere conantibus, qui eidem martyrio aderant, ab omnibus historicis passim traduntur, & facile hoc probatur ex cap. relatum, de præb. ubi agitur de Magistro recipiendo in Canonicum ipsius Ecclesiæ: quod convenire nequit Monachis in Ecclesia deservientibus, & ita optimè probat Pennotus lib. 2. histor. canonic. regul. cap. 37. num. 5. in Ecclesia Cantuariens. fuisse simul Monachos cum Canonicis Regularibus.

f *Exilium.*] Quod diuturnum passus fuit inclutus Martyr semel atque iterum, ut ex variis etiam Protestantibus probat Smitheus d. lib. 7. c. 6.

g *Bald.*] Balduinus videlicet, quadragessimus Archiepiscopus Cantuar. de quo Smitheus d. lib. 7. cap. 8.

h *G. Papa.*] Gregorii videlicet VIII.

i *R. Anglorum Regem.*] Richardum videlicet I. qui dictus fuit Cor Leonis, 38. Rex Angliæ, qui regnavit ex anno 1189. usque ad annum 1199.

ut probat Smitheus in scribis Anglia; lib. 4. quotid. cap. 16.

cap. 6.

k. C.] Cælestini videlicet III.

l. In loco publico.] L. 2. §. si Princeps, ff. ne quid in loco publico; quam illustrat Forner. lib. ... rer.

m. Sub prætextu.] ut probavi in cap. 21. de re judic.

n. Scandalo dimittenda.] Ut probat latè Salgado de retent. Bullar. p. 1. cap. 4.

C A P U T III.

Honorius III. Decano, Præposito majoris Ecclesie, & Magistro Michaeli Canonico S. Nicolai^a Ambian.

Significantibus Canonicis^b Sanctæ Opportunæ Parisien. nobis innotuit, quod cum super eo, quod Nicolaus Rufuscivis Parisien. in quadam platea Ecclesie suæ, infra claustrum ipsorum sita, eis prohibentibus in suum ædificabat præjudicium & gravamen, deposuerunt coram Officiali Parisiensi, & c. Archidiacono quæstionem, eis offerentibus in continenti probare præjudicium, & plateam ad suam Ecclesiam pertinere; ac petentibus insuper, non obstante quod dictus N. cautionem de demoliendo opere offererat, ædificium prohiberi. Et quia idem Officialis interloquendo decrevit, probationes eorum admittendas esse, ac ab opere interim quiescendum, idem N. ad Senon. Curiam provocavit. Sed cum Senon. Officialis Nicolai prædicti cognatus eadem interlocutoriâ pro suâ dumtaxat voluntatis arbitrio revocatâ decrevit ad opus sub cautione de demoliendo ipso, non admittis eorum probationibus, procedendum, prædicti Canonici nostram audientiam^d appellarunt: unde petebant, ut ipsorum probationes recipi, ac prohiberi ædificium mandarem. Ideoque disc. v. per Apost. scripta mandamus, quatenus si est ita, revocato in statum debitum quidquid post appellationem hujusmodi temerè inveneritis attentatum, super hoc, quod justum fuerit, appellatione postpositâ statuatis, facientes, &c.

N O T Æ.

1. **A**mbian.] Ita etiam legitur in quinta compilatione, sub hoc titul. cap. unic. ex qua transcribo textum hunc. De Ambianensi Diœcesi nonnulla adduxi in cap. 3. de frigid.

b. Sanctæ Opportunæ.] Ecclesia hæc est collegiata in vico Sancti Honorati Urbis Parisien. ut refert Cironius in præfenti.

2. c. Parisiensi, & Archidiacono.] In sexta collectione legitur Parisiensis Archidiaconi, & ita Offi-

cialis esset Vicarius Archidiaconi Parisiensis. Quæ lectione retentâ, quomodo in præfenti appellatio potuisset interponi ad Archiepiscopum Senonensem, omisso medio, videlicet Episcopo Parisiensi, exposui in cap. 66. de appellat.

d. Appellarunt.] Quando in judicio novi operis nuntiationis appellatio admittatur, opereturque utrumque effectum, suspensivum, & devolutivum. exponunt Lancelotus de attentat. 3. p. c. 28. à num. 44. Salgado de Regia protecl. 2. p. cap. 8. ex num. 32. ubi explicat præfentem textum.

C A P U T IV.

Gregorius IX.

IS cui opus novum te nuntiasse proponis, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non jure ædificatum existat, tenetur te per trium mensium spatium expectare, juris tui præjudicium probare volentem.

N O T Æ.

1. **G**regorius IX.] Qui præfentem constitutionem edidit motu proprio, juxta principia juris civilis, ut statim dicemus.

C O M M E N T A R I U M.

In his omnibus decretalibus una, eademque docetur sententia, quæ talis est: *Ædificium constructum post novi operis nuntiationem, demoliendum est, nec audiri debet Dominus, si satisfactionem offerat, & de jure suo docere paratus sit.* Probant eam textus in l. 1. §. sed est is, l. Prator 20. §. l. l.

stipulatio 21. §. 1. ff. hoc titul. l. 3. §. si quis paratus, ff. quod vi aut clam, l. 8. titul. 32. partit. 3. Illustrant Federicus Scorus, & Duaren. ad titul. ff. de novi oper. Idem Duarenus lib. 1. disp. cap. 16. Petrus Gregor. lib. 4. synt. cap. 26. cum sequent. Donel lib. 15. comment. cap. 45. Fachineus lib. 8. controvers. cap. 44. cum sequent. Reuardus lib. 3. conject. cap. 12. Cuiacius lib. 40. Pauli ad edit. l. non solum 8. ff. hoc titul. Faber lib. 3. conject. cap. 8. & lib. 19. cap. 5. Schifordeg. ad eundem lib. 2. tract. 7. cap. 1. Robertus lib. 3. sentent. cap. 16. cum sequent. Spanochius in comment. ad hunc tit. ff. Gailius lib. 1. observ. cap. 16. Forcatul. in Necioman. dialog. 112. Gomez in l. 46. Tauri, ex num. 19. Merillus

1. Probat-
tur Con-
clusio, &
traditur

Mirillus lib. 3. observ. cap. 20. David Argente select. in notis ad tit. hunc ff. Academia nostrae luminaria magna D. Melchior de Valent. lib. 2. illustr. tract. 1. cap. ult. & D. Ant. Pichardo in §. Summa, Instit. de interd. cap. 8. Mafius lib. 4. singul. cap. 15. & 16.

2. Conclusio errata dicitur, & probatur.

Sed in praesentem assertionem pro dubitandi ratione ita insurgo. Et primo in eam partem, in qua asseritur, jure, vel injustitia denunciationem factam impedire aedificationem, argumentor ita. Iniquum est nuntiationi notoria injusta parere, quia jus nihil injustum patitur, l. 1. ff. de just. & jur. l. quod si Ephefi, ff. de eo quod certo loco, l. memento 6. C. unde vi; ideo injustam nuntiationem non impedire aedificii constructionem, docetur in l. Papinianus, ff. de publiciana. Itaque eam impune contemni docetur in l. tutor 49. ff. de minor, l. si minor, C. de rescind. l. 2. C. de virorem venditionem pignori. Ergo cum justa est nuntiationis operis, non debet impediri Ecclesiae constructio. Augetur primo haec difficultas, nam publice interest Ecclesiam construi, & aedificari, ut populus in eis congregetur ad divina officia celebranda, Deumque venerandum, ut probavi in tit. de consecr. Ecclesiae. Igitur injusta nuntiatione non debet prohiberi opus ita pium. Accedit, nam in praesenti casu nuntiantes novum opus habebant interdictum uti possidentis, ut in sua possessione Ecclesiae baptismalis conservarentur, & si contra adhuc Ecclesia aedificaretur, habebant interdictum quod vi aut clam. Igitur non indigebant hoc edicto novi operis nuntiationis. Augetur tandem haec dubitandi ratio ex eo; nam si is, cui novum opus nuntiatum est, paratus sit satisfactionem pro se, & haeredibus suis praestare de eo opere suis sumptibus demoliendo, & id quod nuntiantis interest solvendo, si appareat aedificationem jus aedificandi non habuisse, remissa nuntiatione conceditur ei facultas aedificandi, l. de pupillo 5. §. si is cui nuntiatum, l. non solum 8. §. si cum possem, & §. sciendum, l. Prator 20. §. si quis paratus, §. interdum, §. deinde, §. hoc autem, l. stipulatio 21. §. si quis autem, hoc titulus. Ergo non recte in cap. penult. & final. hoc titulus. docetur etiam cautione illa oblatam non posse intra tres menses eum cui opus novum nuntiatum est, aedificare.

3. Nuntiationis quidam

Qua dubitandi ratione ira fulcrita non obstante, vera est praesens assertio, pro cujus expositione sciendum est, nuntiare plerumque accipi pro deferre, & proderre; inde delatores criminum nuntiatores appellantur in leg. ab accusatione 6. §. nuntiatores, ff. ad Turpil. Cujac. lib. 1. observ. cap. 38. & lib. 3. cap. 3. & si nuntiare est illi aliquid deferre, l. 1. §. final. ff. de jure fisci. Unde tacitum fideicommissum dixit Paulus in l. edicto 13. §. cum ante, ff. de jure fisci: plura Brissonius de V. §. verbo Nuntiatio. In praesenti autem nuntiare idem est, ac prohibere, l. si procurator 17. ff. hoc tit. & nuntiare novum opus nihil aliud est, quam denunciare, vel prohibere, testatione adhibita ne opus novum fiat, l. si quis 6. §. urbs ejus, ff. commun. divid. l. 1. in princip. l. de pupillo 5. §. meminisse, l. Prator 20. in princip. & §. deinde, ff. hoc titulus. Petrus Gregor. lib. 4. syntag. c. 27. Duarenus lib. 1. disput. cap. 16. Donel. lib. 15. comment. cap. 45. Unde novi operis nuntiatio, testatio, denuntiatioque appellatur in dict. l. de pupillo 5. §. meminisse, l. 1. §. sed etsi, ff. quod vi aut clam. Est autem nuntiatio haec legitima prohibitio in re pra-

fenti, & immobili vicino facta, ne in opere aedificando pergat, quo nobis noceat, donec de jure aedificationis constiterit, aut praestita sit eo nomine satisfactio. In qua definitione ponitur legitima prohibitio, ut constet, non quamcumque nuntiationem sufficere, sed quae debito tempore, & loco, & a personis legitimis, ut infra dicemus. Ponitur etiam in re praesenti, ut cognoscatur nuntiationem faciendam esse in loco, ubi opus sit, seu inchoatur, dict. l. de pupillo 5. §. nuntiationem, & §. si quis forte 4. l. 1. tit. 32. part. 3. Dicitur etiam, & immobili, ut cognoscamus, non omne opus nuntiarum posse, sed quod in solo aedificatur, l. 1. §. hoc autem 6. ff. hoc titulus. dict. l. 1. pariter: & ita si quis messem faciat, arborem succidat, vineam putet, quamvis novum opus faciat ad hoc edictum non spectat, d. l. 1. §. 6. Nec contrarium probatur in l. si alius 7. §. notavimus, ff. quod vi aut clam. Cujus veram interpretationem tradunt Valentia ubi supra, cap. 3. Pichardus cap. 2. num. 206. Dicitur etiam vicino facta, ut sciamus nuntiationem fieri debere personae, aut operi ipso, juxta legem operis 10. legem finalem, ff. hoc titulus. quas explicat Pichardus dict. cap. 2. nu. 207. In illis verbis: Nec in novo opere, &c. comprehenditur casus hujus nuntiationis, ne videlicet vicinus opere suo, quod aedificat, nobis noceat, dict. l. de pupillo 5. §. meminisse, & §. sed si in ades: & ita per hanc nuntiationem legitime facta statim novum opus sistit, & inhibetur, l. 1. in princip. d. l. de pupillo 5. §. si quis forte. An vero hoc faciat Praetor edicto, vel interdicto suo, pro conciliatione dictae legis 1. cum §. legis Praetor 20 §. hoc interdictum, ff. eod. examinant Valentia d. cap. 1. n. 7. Muretus observat. jur. cap. 14.

4. De modis nuntiationis

Deinde sciendum est, nuntiationem novi operis tribus modis fieri posse. Primo solo verbo, quando quis extra judicium adversario denuntiat, ne quid exinde novi operis fiat. Secundo per Praetorem, jure ordinario, mediante interdicto. Tertio non verbis tantum, sed facto, videlicet per jactum lapilli, cum in opus ceptum jactatur, l. quibus 50. ff. de acquir. rer. dom. quos modos expresserunt Ulpianus in dict. l. de pupillo, §. meminisse, ibi: Meminisse autem oportebit, quotiens quis in nostro aedificatio, vel in nostrum immittere, vel projicere vult, melius esse eum per Praetorem, vel per manum, id est lapilli jactum prohibere, quam operis novi nuntiatione. Et l. 1. §. sed & si quis, ff. quod vi aut clam, ibi: Sed & si quis jactu vel minimi lapilli prohibitus facere per se veraverit facere, hunc quoque vim fecisse videri, Padius & Pomponius scribunt, eoque jure utimur: sed & si contra testationem, denuntiationemque fecerit, idem esse Cascellius, & Trebatius putant; quod verum est. Paulus in l. vi facti 20 §. prohibuit, ff. quod vi aut clam, ibi: Prohibuit autem intelligitur quolibet prohibentis actu, id est vel dicentis se prohibere, vel manum opponentis, lapillumve jactantis prohibendi gratia. Et l. 1. tit. 32. part. 3. explicant supra congesta pro illustratione conclusionis, & Corraeus in rubric. ff. hoc titulus. Reuwardus in l. quod iuncta 73. §. ult. ff. de R. I. Pichardus ubi supra cap. 3. per totum. Valentia dict. lib. 2. cap. 1. num. 10. Rationem autem, quare lapidis jactu nuntiatio fiat, assignat Cuiacius in l. 4. §. etsi forte, ff. si servus vindicetur. Quia lapilli jactus signum erat belli, ut apud Livium & Virgilium lib. 9. Aeneid.

lacu-

---.Iaculum intorquens immisit in hostes
Principium pugna.

Sicut & jactus chirothecæ pro duelli indictione ponitur apud Matthæum Paridem. Aliam rationem hujus nunciacionis tradit Cironius in præfenti, desumptam ex eo, quod sicut apprehendendæ possessionis nota est cespitis, vel glebæ assumptio, ut constat ex l. 2. ff. de acquir. possessi. Gellio lib. 2. noct. cap. 17. junctis traditis in cap. 2. de consuet. ita & intervertendæ, turbandæ, vel amovendæ cespitis jactura, cum scilicet jactatur lapis, vel gleba contra adversarium occupantem, vel nova parantem; ita ut novum opus, vel ædificium turbatum, & prohibitum censetur jactu lapidis, id est ruinâ, & destructione, ideoque per ruinam & jactum unius lapilli prohibitio fieri existimatur: & qui unicum lapidem ex novo opere dimoverit censetur nuntiassè novum opus, & jactus sit ut liqueat, qua parte novum opus nunciatur, & prohibetur, à quo interim sit abstinentium, dist. l. de pupillo. §. qui nuntiat. Sed licet olim hæsitaretur, utrum in hac nunciandi forma verba desiderarentur, hodie tamen placuit, verba necessaria esse, l. 1. tit. 32. part. 3. ibi: La segunda esto mando alguna piedra en la mano, hechandola aquella labor, diciendo todas aquellas palabras, que dezimos, que debe dezir en el primer vendamiento.

Deinceps sciendum est. tantum nunciare posse novum opus, quod quis facit in solo proprio, sive inchoat facere, l. Prator, 20. hoc tit. unde si quis ædificium vetus sulciat, seu reficiat, huic nunciacioni locus non est; quia non facit opus novum, sed veteri sustinendo remedium adhibet, l. 1. §. si quis ædificium, ff. hoc tit. l. ultim. ff. de cloacis, l. 2. §. si quis quid, ff. ne quid in loco publico, l. 3. §. opus quoque, de alienat. judic. d. l. 1. part. 2. Quia verus est, eum qui reficit, opus novum non facere, cum pristinum statum, & formam operis non mutet; sed potius corruptam restituat, l. 1. ff. de vipub. l. 3. §. reficere, ff. de iunere, actuque, l. 1. ff. de rivis. Et ita prohibitus ædificare non censetur prohibitus reficere, l. intra 5. l. omnes 11. l. nemo 13. C. de operibus public. probavi in cap. quia, de judicis. Debet autem in tali refectioe, custodiri forma antiqua ædificii, alâs si mutetur, nunciacioni locus est, l. qui lumibus 11 ff. de servitutibus, l. 3. §. reficere, ff. de iunere actuque privato, l. 1. §. si quis terrenum, l. Servitus 3. §. 1. ff. de rivis, l. final. in fine, C. de servitut. & aqua, l. 1. C. de edific. privat. Nec contrarium probat Pomponius in l. refectioe 11. ff. communia prædiorum, dum docet, posse eum, qui aquam ducit, vel deprimere rivum, vel allevare. Loquitur enim ibi Consulatus de eo, qui jure constituta servitutis aquam ducit; ideoque omnia facere potest, quæ sunt necessaria, & sine quibus uti servitute æqueductus non posset, l. si rem 10. ff. de servit. notavit Faber in ration. ad illum textum. Causæ autem, ex quibus nunciatio novi operis fit, triplices dari solent; naturalis, publica, aut impositiva. Naturalis causa est, quoties in nostro solo ædificatur ut in proprias aedes; ita appellata, quia omnia ædificia jure naturali libera sunt, & creduntur, nisi probetur, servitutem illis impositam esse, l. cum eo 9. l. inter 15. ff. de servitut. urban. l. altius 8. C. de servitut. Publica autem dicitur, quoties quis officit loco publico, aut ædificandofacit contra leges, Senatusconsultave, aut modum ædificii per ea præscriptum, l. 1. §. nunciatio fit, &

§. nuntiamus, l. 3. §. ult. cum l. sequenti. l. non solum 8. §. quod si nuntia vero, ff. hoc tit. l. 1. & 3. C. de edific. privat. l. 3. tit. 32. part. 3. Explicat eruditè Valentia ubi supra, cap. 4. Impositiva nunciacionis causa datur, si quis contra impositam prædio suo, vel alieno servitutem aliquod molitur, aliquodve opus contra servitutem facit: quo casu nunciatio hæc locum habet, l. de pupillo 5. §. sed & si, l. non solum 8. in principio, ff. hoc tit. l. inter 15. ff. de servitut. Urban. l. & si forte 6. in fin. ff. si servit. vind. l. in judicio 48. ff. famil. ercisc. l. 5. tit. 32. part. 3. & semper nunciatio fit, aut juris nostri conservandi, aut damni defendendi, aut publici juri servandi gratiâ, ut docent, & exponunt Piehardus supra cap. 4. Duarenus ad hunc tit. cap. 9. Schifordeg. lib. 2. tract. 7.

Ut ad personas, quæ opus nuntiare valent, deveniamus, sciendum est, eos nunciare posse novum opus, quorum interest illud non fieri, & qui aliquid jus in re habent, l. de pupillo 5. §. & nunciavelle, l. creditori 9. ff. hoc tit. l. unic. §. jus habes, re poss. ff. de remiss. l. inter 15. ff. de servitut. l. in judicio sumi. 47. ff. famil. ercisc. etiam si sit ratiõ servitutis, ut probat latè Valentia d. lib. 1. cap. 5. per tot. ideoque superficiesarius, emphyteuta, & similes possunt novum opus nunciare, l. in provinciali 3. ff. hoc tit. §. si ego, l. 1. ff. de superficiebus, l. final. C. de jure emphyt. quia ipsius fundi, & servitutum utilis est eis concessa vindicatio, l. in speciali 73. in fin. cum leg. sequenti, ff. d. R. V. l. 1. §. 1. ff. de superfic. Faber lib. 20. consuet. cap. 11. Item creditor qui pignori fundum accepit, novum opus nunciare valet, l. creditori 9. ff. hoc tit. l. unic. in fine, ff. de remiss. quia habens pignus possidet, ut probavi in cap. 3. ut lit non constet, & si in communi loco opus fiat, quilibet ex locis nunciare valet, l. 3. §. si in loco, ff. hoc tit. l. 4. §. ult. ff. de V. O. nisi aliter focus sit, qui ædificat. Explicat Valent. d. tract. 1. c. 6. Item tutor & curator, cum Dominio loco habeantur, l. qui fundum 7. §. si tutor, ff. pro emptore, l. tutor 27. ff. de administr. tutor. novum opus nunciare possunt, l. & si 7. in fin. ff. hoc tit. pupillus vero sine tutoris auctoritate nunciare novum opus non valet, d. l. de pupillo 5. item nunciare non possunt novum opus colonus, vel inquilinus, l. 3. §. si ego, ff. hoc tit. Item servus, d. l. de pupillo 5. §. servivo; quia quoad ea, quæ juris sunt, personam non habent, l. quod attinet 32. ff. de R. l. unde cognoscitur in casibus relatis in cap. 1. 2. & hoc tit. potuisse Canonicos, ac Clericos nunciare novum opus, ne nova Ecclesia in eorum præjudicium construeretur. Tum quia legitimam personam standi in judicio habebant; tum quia magnum præjudicium ex constructione novæ Ecclesiæ baptismalis, vel collegialis illis sequebatur.

His suppositis, ut effectus nunciacionis novi operis agnoscamus, sciendum est, post nunciacionem factam sive jure, sive injusta, sistendum esse in opere, nec ultra progredi posse ad ædificii constructionem, l. 1. in princip. l. de pupillo 5. §. si quis forte vers. quod idcirco, l. non solum 8. §. sciendum, l. Prator 20. §. 1. ff. hoc tit. l. 8. tit. 32. part. 3. quia latus est ante datum damnum occurrere, quam post illud illatum remedium querere, l. final. C. in quibus causis in integ. restit. & ita per nunciacionem legitimè factam cessandum est ab opere quod perfectum injuriam, damnumque vicino inferret; & si adhuc post nunciacionem ædificatum sit opus, antè omnia demolendum, & restitutum est, propter contemptum ipsius nunciacionis;

De per. sicut qua & nunciav. re poss. in judicio sumi.

8. Difficul. ubi nunciatio.

7. Traditur ratio decidendi.

ctationis; nam cum per nunciationem juxta interdictum Prætoris cessari debuisset ab opere, qui illud adhuc perficit, in pœnam hujus contemptus cogitur illud propriis expensis destrueri. Accedit, nam nunciatio hæc habetur ad instar appellationis extrajudicialis: Lancellotus *de attentatis* 2. p. cap. 20. num. 27. & ita sicut innovata post appellationem extrajudicalem, ut attentata ante omnia revocantur, ut probavi in cap. 1. de appellat. ita ædificata post nunciationem, tanquam attentata sunt ante omnia reponenda propriis expensis: quare qui novum opus nunciat, si quid operis jam tunc factum est, in testationem referre debet, ut postea apparere possit quid ædificatum sit, l. non solum 8. §. qui opus, & §. sciendum, ff. de novi oper. nunc. uno autem casu tenetur quis pati destructionem operis, non autem propriis expensis ad demolitionem cogi; cum videlicet domino absente, & nunciationem ignorante, ab opificibus nunciatione sprete, opus perfectum est; nam tunc patientiam tantum præstat, non tamen expensas, l. competit 16. §. final. ff. quod vi aut clam.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, nam nunciatio operis, sive jure, sive injuriâ facta, tunc demum operis progressum impedit, cum de jure nunciationis potest dubitari; nam si compertum, exploratumque fuerit, eum qui novum opus nunciat, nunciandi jus non habere, vel propter incapacitatem personæ, veluti si servus vel pupillus sine tutoris auctoritate; vel usufructuarius domino nunciaverit, l. 2. l. de pupillo §. in princip. & §. servo, hoc titul. talis nunciatio nullum producit effectum, & per consequens opus impunè perfici poterit, l. 1. §. finali, cum l. sequenti, l. de pupillo §. §. si plurimum, ff. hoc titul. Item si notoriè injusta causa sit, Gaillius lib. 1. obs. cap. 16. unde Prætor, teste Ulpiano in l. 1. ff. de remiss. missam, sive remissam facit nunciationem ejus, cui jus prohibendi nullum esse apparet, ut eleganter subdit Ulpianus §. 1. dictæ legis, ea verba Prætoris ostendere, remissionem ibi demum factam, ubi nunciatio non tenet. Sic enim in Florentinis legitur in d. l. 1. ff. hoc titul. & sic legendum suadent Pichardus in §. 1. de interd. num. 340. Valentia tom. 2. illustr. tract. 1. cap. ult. num. 10. ex Roberto, contra Cuiacium lib. 1. obs. cap. 16. & lib. 19. cap. 17. quo modo accipitur dicta lex 1. hoc titul. de illa nunciatione, quæ ut inutilis remittitur à Prætoris, ut ait Duarenus in l. 2. hoc titul. verum tunc fortius objicies, Ulpian. in d. l. 1. docere nunciationem valere, sive jure, sive injuriâ: ergo non potuit remitti nunciatio illa tanquam sine jure, quæ sine jure valet, ex sententia Ulpiani. Sed dicendum est, dupliciter sine jure opus nunciari: aut nunciatur aperte sine jure, & hoc casu nunciatio inutilis est; aut nunciatur sine jure, sed dubiè, ut nuncians jus aliquod habere videatur: quo casu nunciatio utilis est, ut docent Valentia, & Pichard. supra, Donel. lib. 15. comment. cap. 46. Unde sensus dictæ legis 1. est, nunciationem, quæ injuria fit, tamen à patientia bona tunc remitti; si ve hæcenus non remitti, quando prohibendi jus

non habuisse nunciatores constitit. Nec obstat quod dicebamus, publi. è interesse Ecclesias construi ac divina officia celebranda; nam id procedit dummodo inde præjudicium tertio non sequatur, ut in casu textus in cap. 1. 2. & 3. hujus tituli contingebat; nam tunc nova Ecclesia cum tertii præjudicio construi non debet. Nec obstat, quod dicebamus de interdictis *vi possidetis*, & *quod vi, aut clam*: nam interdictum *vi possidetis*, requirit possessionis probationem, l. 1. & 2. ff. vi possidetis, §. interdictum, Inst. de interd. nunciatio autem novi operis solum exigit, ut probetur novum esse, & insolitum opus, quod sit, simulque nuncianti nocere. Deinde interdictum *vi possidetis*, judicis sententiam petit, nunciatio verò statim opus sistit, l. 1. §. nunciatio, l. de pupillo §. §. si quis forte, ff. hoc titul. & interdictum *quod vi aut clam*, in eo à nunciatione differt, quod interdictum illud ad opus jam perfectum pertinet, nunciatio autem non aliter locum habet, quam si opus cæptum perfectum sit, l. 3. in princip. ff. de mortuo inferendo, l. 1. §. ff. hoc titul. quas & alias differentias prosequitur Ant. Gomez in l. 46. Tauri, num. 22. Nec tandem obstat, quod de satisfactionis oblatione dicebamus; nam licet olim satisfactione præstita, vel oblata, reus possit cæptum ædificium consummare, quia plerumque in proprio solo ædificanti valde injuriosum, & damnosum erat, si jam paratis, & asportatis lignis, conductisque fabricis opus sisteretur; tamen novo jure legis unice, Cod. hoc titul. quod sequenti fuerunt Honorius III. & Gregorius IX. in c. penult. & final. hoc titul. statutum est, ut nuntiator novi operis non compellatur infra tres menses satisfactionem accipere, sed infra illud tempus causam dirimere judices curent, & opus cesset. Consonat lex 9. titul. 32. partit. 3. Sed adhuc juxta eam constitutionem, & jus antiquum tres casus sunt distinguendi. Primus est cum ædificans offert satisfactionem, & nuntiator eam recipit: quo casu juxta jus antiquum ædificium perfici potest, non expectato trium mensium spatio. Secundus est in quo nuntiator non vult satisfactionem admittere, nec offert se ad probationem alicujus juris, quod impedire possit opus; & in hoc etiam casu ille, cui nunciatum est, poterit statim ædificare, quia malitiosè, & causâ vexandi adversarium nunciasse videtur. Tertius est, quando nuntiator cum satisfactionem non admittit, vult tamen probare causam, quam sibi afferit competere ad opus novum impediendum, in quo locum habet nova decisio textus in d. l. unice. approbata in cap. penult. & final. hoc titul. ut trium mensium spatium præstetur, intra quod ab ædificio superfedatur. Illo autem elapso, si nondum lis decisa fuerit, præstita satisfactione ædificium perfici valeat, etsi controversia nondum decisa fuerit: docuerunt Azor in summa, ad tit. C. de edific. privatis, Gomez in l. 36. Tauri, num. 34. Valentia d. lib. 1. cap. ult.